

Kampas ir lankas

Br. A.:B.:

Po išventinimo brolis žengia į Dirbtuvę atviromis akimis. Raištis nuimtas, tačiau praregėjimas yra tik simbolis, siekiamybė. Žengiant mūrininkiškojo pažinimo keliu raištis nukris dar ne kartą, o ir pasiekus Amžinųjų Rytų ribą tik nesusipratėliai piligrimai drįs manyti, kad jie daug suprato.

„*Visą gyvenimą aš po lašelį spaudžiau iš savęs vergą*“, – kažkokia proga yra parašęs Antonas Čechovas. Manau, kad laisvasis mūrininkas turėtų gyventi taip, kad galėtų sau nemeluodamas pasakyti: „*Kiekvieną akimirką bandžiau išspausti iš savęs profaną, kad manyje jo liktų kuo mažiau*“.

Išventinimas būtų nieko vertas, jeigu nuo akių nukritus raiščiui naujasis brolis nesijaustų kaip pirmokas, kuris ką tik peržengė mokyklos slenkstį. Genant iš savęs profaną, galbūt, nereikėtų pamiršti kai kurių naivių išpūdžių, į galvą atėjusių klausimų, skubotų ar nepamatuotų išvadų. Juk ypač kelio pradžioje mintys klaidžioja kaip ir pats klajojantis mokinys. Kaupiantieji savo išpūdžius sąsiuvinyje su užrašu „Pažink save“ kada nors galės tai prisiminti ir nuspręsti, kas buvo beverčiai juodraščiai, o ką galima perrašyti į švarraštį.

Tarp savo išpūdžių randu du, atrodo, visiškai paprastus pastebėjimus, kurie sukėlė galbūt ne visai paprastų, tačiau, be abejo, mažai tašytų minčių.

I.

Pirmasis išpūdis susijęs su Ložės sąrangos ir simbolikos pamatu – geometriniu kampu. Ložės stačiakampis, statūs kampai, kuriais išdėstomos kolonos ir žvakidės, mokinio žingsnio statusas, – visa tai labai architektūriška ir kartu labai žmogiška. Jau ką žmogus stato, bando statyti tiesiai. Beveik visa, prie ko jis prisiliečia, paženklinama tiese, plokštuma ar kampu. Net ir įmantriausiai išraitytos Indijos, Kinijos šventyklos, Vilniaus barokinių bažnyčių sienos sudaro statų kampą su pamatu. Kolonos turi būti tiesios, o ne kreivos, nes kitaip jos neatlaikys lenkto skliauto.

Žmogaus statinių kampai, plokščios sienos, ribojančios stačiakampes erdves yra tarsi iššūkis gyvajai gamtai, kurioje viskas lenkta ir sukta: kalnų keteros tik iš tolo panašios į bokštų sienas, vingiuotos upės niekada neišsitiesia kaip žmogaus išrausti kanalai. Žvalgydamiesi po dangaus kūnų paviršius, po Mėnulio ir Marso dykumas, tyrinėtojai labai susijaudina, kai pamato tieses ir kampus – ką nors, kas primena statinį, tarkime, piramidę, arba tiesų griovį: pavyzdžiui, Marso kanalus, dėl kurių buvo ilgai ginčytasi, ar tai nėra protingų būtybių darbas.

Taigi ten, kur būta žmogaus, apstu kampų, o gamtoje vieni apvalumai – lankai, spiralės, elipsės, rutuliai. Pažvelgęs į save veidrodyje, žmogus vargu ar atras tikslių kampų: veido bruožai lenkti, sukti, apvalūs, bet ne kampuoti kaip plytų ar tašytų akmenų kontūrai.

Galėtume paklausti, kas gi žmogiška yra kampe? Kampo žmogus negalėjo nukopijuoti nuo gamtos – visų pirma, nuo savęs. Kampą jis sugalvojo, kadangi yra mąstanti būtybė. Ir ne dykinėdamas sugalvojo, o, matyt, kažką dirbdamas. Kampas –

toks, atrodo, žmogaus kūnui nebūdingas ir, sakytume, nežmoniškas dalykas yra išskirtinis žmogaus ženklas, bylojantis apie jo mąstymą ir darbą.

Nuo geometrijos vienas žingsnis iki filosofijos. Geometriškai tiksliai bandoma kurti moralės principus ir taisykles. Tasai siekis simboliškai atspindėtas laisvųjų mūrininkų apeigose.

M:. „*Brolis Antrasis prievaizde, kaip privalo elgtis laisvasis mūrininkas?*“

A.:P:. „*Su svambalu rankoje, garbusis Meistre*“.

M:. „*Jie turi išsikirti teisingu kampu. Taip mes susirinkome, taip mes dirbome, taip mes dabar išsiskiriame. Kad tik mes galėtume vienas kitą vėl surasti*“.

Pasibaigus darbui mes grįžtame į profaniškąjį pasaulį, tačiau niekur negalime pabėgti nuo to pasaulio geometrijos. Mes gyvename tarp plokščių sienų, stačiakampiuose kambariuose, važinėjame tiesiomis gatvėmis, vertikaliai kylame liftu, kopiname stačiais laiptais, žiūrime į plokščią kompiuterio ekraną. Šiame daugiau ar mažiau taisyklingos geometrijos pasaulyje verda žmogiškos aistros, jas sunku įsprausti į teisingus kampus. Kreivi, sukti, – tokie tatai daugeliu atvejų yra žmonių tarpusavio santykiai. Aistrų lankai tarp stačių architektūros kampų.

Laisvasis mūrininkas žmoniškosios prigimties tiesinimą pradeda nuo savęs. Sieloje jis bando statyti tiesių, teisingų principų šventovę. Atradęs tenai prieglobstį, jis galės sėkmingiau tiesinti, kiek tai yra įmanoma, kreivas žmonių santykių linijas. Tiesinti, visų pirma išgudamas iš savo dvasios tai, kas kreiva. Taisyklingo moralinio pamato atradimas kito žmogaus sieloje sukelia nemažiau džiaugsmo nei kokia nors Marso piramidė. Tačiau tas pamatas neatsiranda savaime.

II.

Kitas išpūdis susijęs su pačiu ritualu. Į dirbtuvę susirenkama tam, kad būtų pakartotos apeigos. Šiuo klausimu vargu ar galima pasakyti ką nors nauja. Ritualas yra laisvosios mūrininkijos darbo šerdis. Nuo šerdies einama gilyn širdį, į vidinį darbo ir ritualo išgyvenimą. Mūrininkijos ritualų kilmė paslaptinga. Apeigos kažkuo primena pasikartojančią cheminę reakciją. Jos išdava turėtų būti nauja apeigų dalyvio kokybė.

Viduramžių alchemikai tikėjo, kad daugkartinės reakcijos, atliekamos su vis tomis pačiomis pradinėmis medžiagomis galiausiai pakeičia jų savybes. Teko skaityti, kad kažkokie smalsumo vedini tyrinėtojai pagal alchemikų receptus destiliuodavo ir vėl kondensuodavo vandenį. Tas pat vanduo buvo perdirbamas daugybę kartų. Galiausiai ištyrus vandens savybes, paaiškėjo, kad jis tavo kitoks. Teoriškai tų dalykų nebuvo galima numatyti, reikėjo ilgos praktikos – daugkartinio to paties veiksmo pakartojimo.

Pasikartojantys veiksmai veikia materiją, tad nereikia stebėtis, kad nuolatos dalyvaujant rituale mainosi žmogaus dvasia. Dalyvaujant darbuose, kylant aukštyn mūrininkiškojo pažinimo pakopomis atsiskleidžia vis nauji ritualo kampai. Tačiau po kiekvieno darbo tenka nužengti laiptelį žemyn, grįžti į profaniškąjį pasaulį, kuris, kaip jau minėjau yra labiau vingiuotas, nei padalytas teisingais kampais.

Jokia naujiena pasakyti, kad kiekvieną būtinių veiksmą galima atlikti kaip ritualą. Iš tiesų tai labai ambicinga ir kartu labai patrauklu kiekvieną savo judesį laikyti darbo ložėje tęsinium. Tokia užduotis gali išgašdinti dėl savo mąsto. Juk prieš mūsų akis neplėšti dirvonai, negenėti atvašynai, neperžengiamos gyvenimo džiunglės, suraizgytos iš daugybės kasdieniškų ritualų, kurie patys savaime nėra įdomūs. Šiek tiek atsiplėšę,

pažvelgę į tai iš aukšto, mes matome daugybę ratais ir rateliais judančių žmonių: į darbą, iš darbo ir panašiai. Daugybė vyrų ir moterų (ypač moterų) kasdien suka ratais atlikdami savo priedermes ir nematydami šviesos. Sukasi visi - nuo didelių iki mažų, ir tai ne visuomet teikia džiaugsmo. Vienas valstybės veikėjas palygino save su galerų irklininku – toks sunkus jam buvo darbas valstybės labui.

Tačiau kiekvieną veiksmą galima bandyti paremti išminties, stiprybės ir grožio kolonomis. Galbūt, tasai neregimas, tikrai mintyse brėžiamas trikampis, vienintelis gali įveikti prieštaravimus tarp mūrininkiškojo kampo ir kasdienybės lanko. Tai įrankis, kuriuo tiesinama tai, kas lenkta ir sukta.

Teigiama, kad skritulio kvadratūros uždavinys neišsprendžiamas. Su skriestuvu ir liniuote nenubrėši kvadrato, savo plotu lygaus duotajam skrituliui. Ar šis matematinis galvosūkis išreiškia gyvenimišką prieštaravimą tarp lanko ir kampo? Bet Ložėje šis prieštaravimas įveikiamas kiekvieno darbo pabaigoje. Jis įveikiamas broliška grandine – mūsų kampai apvalėja ir tiesės ima vingiuoti.

Kampas ir lankas

Br. A.:B.:

Po išventinimo brolis žengia į Dirbtuvę atviromis akimis. Raištis nuimtas, tačiau praregėjimas yra tik simbolis, siekiamybė. Žengiant mūrininkiškojo pažinimo keliu raištis nukris dar ne kartą, o ir pasiekus Amžinųjų Rytų ribą tik nesusipratėliai piligrimai drįs manyti, kad jie daug suprato.

„*Visą gyvenimą aš po lašelį spaudžiau iš savęs vergą*“, – kažkokia proga yra parašęs Antonas Čechovas. Manau, kad laisvasis mūrininkas turėtų gyventi taip, kad galėtų sau nemeluodamas pasakyti: „*Kiekvieną akimirką bandžiaus išspausti iš savęs profaną, kad manyje jo liktų kuo mažiau*“.

Išventinimas būtų nieko vertas, jeigu nuo akių nukritus raiščiui naujasis brolis nesijaustų kaip pirmokas, kuris ką tik peržengė mokyklos slenkstį. Genant iš savęs profaną, galbūt, nereikėtų pamiršti kai kurių naivių išpūdžių, į galvą atėjusių klausimų, skubotų ar nepamatuotų išvadų. Juk ypač kelio pradžioje mintys klaidžioja kaip ir pats klajojantis mokinys. Kaupiantieji savo išpūdžius sąsiuvinyje su užrašu „Pažink save“ kada nors galės tai prisiminti ir nuspręsti, kas buvo beverčiai juodraščiai, o ką galima perrašyti į švarraštį.

Tarp savo išpūdžių randu du, atrodo, visiškai paprastus pastebėjimus, kurie sukėlė galbūt ne visai paprastų, tačiau, be abejo, mažai tašytų minčių.

I.

Pirmasis išpūdis susijęs su Ložės sąrangos ir simbolikos pamatu – geometriniu kampu. Ložės stačiakampis, statūs kampai, kuriais išdėstomos kolonos ir žvakidės, mokinio žingsnio statusas, – visa tai labai architektūriška ir kartu labai žmogiška. Jau ką žmogus stato, bando statyti tiesiai. Beveik visa, prie ko jis prisiliečia, paženklinama tiese, plokštuma ar kampu. Net ir įmantriausiai išraitytos Indijos, Kinijos šventyklos, Vilniaus barokinių bažnyčių sienos sudaro statų kampą su pamatu. Kolonos turi būti tiesios, o ne kreivos, nes kitaip jos neatlaikys lenkto skliauto.

Žmogaus statinių kampai, plokščios sienos, ribojančios stačiakampes erdves yra tarsi iššūkis gyvajai gamtai, kurioje viskas lenkta ir sukta: kalnų keteros tik iš tolo panašios į bokštų sienas, vingiuotos upės niekada neišsitiesia kaip žmogaus išrausti kanalai. Žvalgydamiesi po dangaus kūnų paviršius, po Mėnulio ir Marso dykumas, tyrinėtojai labai susijaudina, kai pamato tieses ir kampus – ką nors, kas primena statinį, tarkime, piramidę, arba tiesų griovį: pavyzdžiui, Marso kanalus, dėl kurių buvo ilgai ginčytasi, ar tai nėra protingų būtybių darbas.

Taigi ten, kur būta žmogaus, apstu kampų, o gamtoje vieni apvalumai – lankai, spiralės, elipsės, rutuliai. Pažvelgęs į save veidrodyje, žmogus vargu ar atras tikslių kampų: veido bruožai lenkti, sukti, apvalūs, bet ne kampuoti kaip plytų ar tašytų akmenų kontūrai.

Galėtume paklausti, kas gi žmogiška yra kampe? Kampo žmogus negalėjo nukopijuoti nuo gamtos – visų pirma, nuo savęs. Kampą jis sugalvojo, kadangi yra mąstanti būtybė. Ir ne dykinėdamas sugalvojo, o, matyt, kažką dirbdamas. Kampas –

toks, atrodo, žmogaus kūnui nebūdingas ir, sakytume, nežmoniškas dalykas yra išskirtinis žmogaus ženklas, bylojantis apie jo mąstymą ir darbą.

Nuo geometrijos vienas žingsnis iki filosofijos. Geometriškai tiksliai bandoma kurti moralės principus ir taisykles. Tasai siekis simboliškai atspindėtas laisvųjų mūrininkų apeigose.

M:. „*Broliai Antrasis prievaizde, kaip privalo elgtis laisvasis mūrininkas?*“

A.:P:. „*Su svambalu rankoje, garbusis Meistre*“.

M:. „*Jie turi išsikirti teisingu kampu. Taip mes susirinkome, taip mes dirbome, taip mes dabar išsikiriame. Kad tik mes galėtume vienas kitą vėl surasti*“.

Pasibaigus darbui mes grįžtame į profaniškąjį pasaulį, tačiau niekur negalime pabėgti nuo to pasaulio geometrijos. Mes gyvename tarp plokščių sienų, stačiakampiuose kambariuose, važinėjame tiesiomis gatvėmis, vertikaliai kylame liftu, kopiname stačiais laiptais, žiūrime į plokščią kompiuterio ekraną. Šiame daugiau ar mažiau taisyklingos geometrijos pasaulyje verda žmogiškos aistros, jas sunku išsprasti į teisingus kampus. Kreivi, sukti, – tokie tatau daugeliu atvejų yra žmonių tarpusavio santykiai. Aistrų lankai tarp stačių architektūros kampų.

Laisvasis mūrininkas žmoniškosios prigimties tiesinimą pradeda nuo savęs. Sieloje jis bando statyti tiesių, teisingų principų šventovę. Atradęs tenai prieglobstį, jis galės sėkmingiau tiesinti, kiek tai yra įmanoma, kreivas žmonių santykių linijas. Tiesinti, visų pirma išgudamas iš savo dvasios tai, kas kreiva. Taisyklingo moralinio pamato atradimas kito žmogaus sieloje sukelia nemažiau džiaugsmo nei kokia nors Marso piramidė. Tačiau tas pamatas neatsiranda savaime.

II.

Kitas išpūdis susijęs su pačiu ritualu. Į dirbtuvę susirenkama tam, kad būtų pakartotos apeigos. Šiuo klausimu vargu ar galima pasakyti ką nors nauja. Ritualas yra laisvosios mūrininkijos darbo šerdis. Nuo šerdies einama gilyn širdį, į vidinį darbo ir ritualo išgyvenimą. Mūrininkijos ritualų kilmė paslaptinga. Apeigos kažkuo primena pasikartojančią cheminę reakciją. Jos išdava turėtų būti nauja apeigų dalyvio kokybė.

Viduramžių alchemikai tikėjo, kad daugkartinės reakcijos, atliekamos su vis tomis pačiomis pradinėmis medžiagomis galiausiai pakeičia jų savybes. Teko skaityti, kad kažkokie smalsumo vedini tyrinėtojai pagal alchemikų receptus destiliuodavo ir vėl kondensuodavo vandenį. Tas pat vanduo buvo perdirbamas daugybę kartų. Galiausiai ištyrus vandens savybes, paaiškėjo, kad jis tapo kitoks. Teoriškai tų dalykų nebuvo galima numatyti, reikėjo ilgos praktikos – daugkartinio to paties veiksmo pakartojimo.

Pasikartojantys veiksmai veikia materiją, tad nereikia stebėtis, kad nuolatos dalyvaujant rituale mainosi žmogaus dvasia. Dalyvaujant darbuose, kylant aukštyn mūrininkiškojo pažinimo pakopomis atsiskleidžia vis nauji ritualo kampai. Tačiau po kiekvieno darbo tenka nužengti laiptelį žemyn, grįžti į profaniškąjį pasaulį, kuris, kaip jau minėjau yra labiau vingiuotas, nei padalytas teisingais kampais.

Jokia naujiena pasakyti, kad kiekvieną būtinių veiksmą galima atlikti kaip ritualą. Iš tiesų tai labai ambicinga ir kartu labai patrauklu kiekvieną savo judesį laikyti darbo ložėje tęsinium. Tokia užduotis gali išgąsdinti dėl savo masto. Juk prieš mūsų akis neplėšti dirvonai, negenėti atvašynai, neperžengiamos gyvenimo džiunglės, suraizgytos iš daugybės kasdieniškų ritualų, kurie patys savaime nėra įdomūs. Šiek tiek atsiplėšę,

pažvelgę į tai iš aukšto, mes matome daugybę ratais ir rateliais judančių žmonių: į darbą, iš darbo ir panašiai. Daugybė vyrų ir moterų (ypač moterų) kasdien suka ratais atlikdami savo priedermes ir nematydami šviesos. Sukasi visi - nuo didelių iki mažų, ir tai ne visuomet teikia džiaugsmo. Vienas valstybės veikėjas palygino save su galerų irklininku – toks sunkus jam buvo darbas valstybės labui.

Tačiau kiekvieną veiksmą galima bandyti paremti išminties, stiprybės ir grožio kolonomis. Galbūt, tasai neregimas, tikrai mintyse brėžiamas trikampis, vienintelis gali įveikti prieštaravimus tarp mūrininkiškojo kampo ir kasdienybės lanko. Tai įrankis, kuriuo tiesinama tai, kas lenkta ir sukta.

Teigiama, kad skritulio kvadratūros uždavinys neišsprendžiamas. Su skriestuvu ir liniuote nenubrėši kvadrato, savo plotu lygaus duotajam skrituliui. Ar šis matematinis galvosūkis išreiškia gyvenimišką prieštaravimą tarp lanko ir kampo? Bet Ložėje šis prieštaravimas įveikiamas kiekvieno darbo pabaigoje. Jis įveikiamas broliška grandine – mūsų kampai apvalėja ir tiesės ima vingiuoti.